

Nr 154.

Av herr **Winberg m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjord framställning rörande allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.

I den av regeringen till innevarande års riksdag avlåtna statsverkspropositionen tillstyrker finansministern ett bibehållande i oförändrad form av nu gällande allmänna grunder för dyrtidstillägg till befattningshavare i statens tjänst.

Med anledning härav vilja undertecknade först konstatera, att finansministern ej följt de enträgna och ofta upprepade maningar, som framförts från flera håll och som syftat till en genomsnittlig försämring av den dyrtidstilläggskompensation, som utgår enligt nu gällande grunder. Från denna utgångspunkt måste vi, särskilt för de lägre statstjänstemännens del, som ett minimum kräva, att under inga förhållanden någon försämring får ske i det nu av regeringen framlagda förslaget, evad det gäller dessa lägre befattningshavare.

Men utöver detta är det vår avsikt att med hänvisning till den principiella ståndpunkt, som vi hävdade vid 1924 års riksdag i motionerna nr 201/I och nr 324 II, härmed ytterligare framföra några synpunkter på denna fråga för att motivera, varför vi i år liksom föregående år anse oss böra framföra vissa yrkanden om förbättringar i Kungl. Maj:ts förslag till fördel för de lägre befattningshavarna.

Vi vilja då först erinra därom, att allt sedan bestämmelsen tillkom om nedsättning av dyrtidstillägget till befattningshavare utan barn och under 25 år, statstjänarne gått emot detta enligt deras uppfattning omotiverade stadgande och yrkat borttagande av detsamma. I ovannämnda motioner vid 1924 års riksdag framfördes även yrkande om en sådan ändring, vilket yrkande likväl av riksdagen avsges.

Nu har åter denna fråga upptagits till behandling av de lägre statstjänarna och har i framställningar till Kungl. Maj:t dels från järnvägsmannaförbundet, dels även från statstjänarnas centralorganisation — vilka framställningar här bifogas som bilagor — hemställande gjorts, att nämnda bestämmelser måtte bortfalla vid utarbetande av regeringsförslaget till 1925 års riksdag. Med anledning härav har finansministern upptagit denna fråga till behandling och förklarar i statsverkspropositionen bl. a., att ett tillmötesgående av kravet på upphävande av gällande bestämmelser rörande nedsättning av dyrtidstillägget till befattningshavare utan barn och under 25 år visserligen skulle

medföra ökade kostnader för statsverket, »ehuru icke av den storlek, att de kunde anses ur statsfinansiell synpunkt oöverkomliga».

Detta uttalande torde grunda sig på det faktum, att antalet befattningshavare av ovannämnda slag nu är synnerligen ringa beroende därpå, att under de senare åren antagande av ny ung personal skett i mycket ringa omfattning samtidigt som yngre personal i stor utsträckning avskedats. Men härtill kommer ytterligare en annan omständighet, som icke torde ha tilldragit sig statsmyndigheternas uppmärksamhet i tillräcklig grad, nämligen att i de verk, där, på grund av tvingande skäl, nyrekrytering måst ske och alltså yngre personal förekommer, en mycket kraftig beskärning av dessa yngre befattningshavares löneförmåner ägt rum. Särskilt har denna beskärning företagits efter vissa åldersgrunder.

I postverket exempelvis utgår sålunda till brevbärarebiträden en dagavlöning av 4 kronor 90 öre efter fyllda 25 år, medan däremot de som ej fyllt 25 år blott åtnjuta 4 kronor 50 öre.

Att ytterligare avdraga 10 procent av dyrtidstillägget för de befattningshavare, som icke uppnått 25 års ålder, förefaller vara en fullständigt godtycklig åtgärd, då verkstyrelserna helt självständigt företagit omfattande löne-reduceringar för de yngre befattningshavarna, och alltså dessa, på grund härav, drabbas av dubbla lönebeskärningar.

Ett tillmötesgående av ovannämnda krav kommer säkerligen att innebära en synnerligen obetydlig kostnadsökning, som i en statsverksbudget saknar all betydelse. Men genom ett sådant tillmötesgående skulle åstadkommas en reform, som ur rättfärdighetssynpunkt måste anses synnerligen motiverad. Vi tillåta oss alltså, med hänvisning till denna korta motivering, påyrka, att riksdagen måtte på denna punkt bifalla den ändring, som här föreslagits.

Men även på en annan punkt har i de ovan nämnda framställningarna till Kungl. Maj:t yrkande framförts om ändringar i nu gällande bestämmelser angående dyrtidstilläggets beräkning. Innebörden i nämnda yrkande uttryckes kort och koncist i statsverkspropositionen, då det säges, att detsamma innebär hemställa om »återgång, i förenklad form, till tidigare gällande system med *förhöjda dyrtidstillägg åt de lägst avlönade befattningshavarna.*»

Detta yrkande överensstämmer också fullt och helt med huvudyrkandet i de ovan nämnda vid 1924 års riksdag framförda motionerna. Intet har sedan nämnda riksdag inträffat, som giver oss anledning frångå den principståndpunkt, som på denna punkt deklarerades i nämnda motioner. Denna principåskådning rörande huvudgrunderna för dyrtidstilläggets utmätande till befattningshavare i olika inkomstlägen kan i några få ord sammanfattas i följande uttalande:

All dyrtidskompensation, som sker med mindre procent än vad som motsvarar den verkliga livsmedelsfördyringen, innebär en minskning av reallönen. Om en sådan minskning måste ske på grund av statsfinansiella svårigheter, så måste man dock se till, att minskningen procentuellt blir mindre för de lägst avlönade befattningshavarna, vars reallön redan förut var så ringa, att

en avsevärd minskning skulle föra dem ned till eller under existensminimum. Men en sådan aktsamhet mot de lägre inkomstagarna måste även vara väl motiverad med hänsyn därtill, att dessa befattningshavares inkomster nästan uteslutande utgå till ändamål, som kunna betecknas som livets nödtorft, varför inskränkningar och nedprutningar i dessa inkomstagares reallön i mycket ringa grad äro möjliga.

Till denna principuppfattning anslöto sig bägge kamrarna utan synnerligen stort motstånd vid flera riksdagar och utformade med utgångspunkt härifrån bestämmelserna för dyrtidstilläggets utgående på sådant sätt, att man medgav en bättre dyrtidskompensation åt de lägre inkomstagarna. Vid 1923 års riksdag beslutades emellertid om ett frångående av denna princip och en övergång till principen om i stort sett samma procentuella dyrtidstilläggskompensation för större och mindre inkomstagare. För att åstadkomma ett frångående av sistnämnda princip och i viss mån en återgång till den gamla dyrtidstilläggsberäkningen framfördes i ovannämnda motioner vid 1924 års riksdag yrkande om ett bottentillägg, som, med hänsyn till det finansiella läget, sattes så lågt som till resp. 10 och 8 kronor per månad för varje befattningshavare, dock med viss begränsning med avseende på högre inkomstagare.

Vi tillåta oss härmed att även i år framföra detta yrkande för riksdagen, och anse vi oss ha fullt skäl därtill, bland annat i det förhållandet, att man nu torde nalkas framåt mot den tid, då en ny lönereglering i samband med dyrtidstilläggets delvisa eller fulla borttagande blir aktuell. En sådan löne-reglering måste — med hänsyn till den nuvarande tidens allmänna åskådning, ävensom med hänsynstagande till de större teoretiska och praktiska kunskaper, som numera krävas inom de lägre befattningsgraderna — syfta till att minska avståndet på löneskalan mellan högre och lägre befattningshavare, varför ett tillrättaläggande av de lägre befattningshavarnes löneställning ur dessa utgångspunkter kan anses motiverat redan nu vid dyrtidstilläggets utmätande.

Från dessa utgångspunkter tillåta vi oss alltså att härmed framföra samma yrkande, som i ovannämnda motioner vid 1924 års riksdag framlades, nämligen om utgående — utöver av Kungl. Maj:t föreslagna dyrtidstillägg — av ett bottentillägg till befattningshavare i statens tjänst, ävensom om någon nedflyttning i samband därmed av den gräns uppåt på löneskalan, där dyrtidstillägget upphör att utgå. Vi hålla härvidlag före, att då vi satt nämnda bottentillägg till en så ringa summa som skett, kommer det tilläggsbelopp, som erfordras, om motionen bifalles, att ur statsfinansiell synpunkt ej innebära någon avsevärd belastning av statsbudgeten. Rörande denna sida av saken hänvisa vi för övrigt till de ekonomiska beräkningar, som framfördes i de förut omnämnda motionerna vid sistlidne riksdag.

På grund av vad som här anförts och med hänvisning i övrigt till den mera utförliga motivering, som finnes anförd i sistnämnda motioner vid 1924 års riksdag, hemställes alltså,

att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag i årets statsverksproposition angående allmänna grunder för dyrtidstilläggets utgående till befattningshavare i statens tjänst, dock med nedanstående ändringar:

1) Stadgandet om minskning av dyrtidstillägget för icke barnförsörjningspliktig befattningshavare, som är under 25 år, utgår.

2) Utöver barntillägget och det procentuella dyrtidstillägget till befattningshavare utgår ett fast bottenlägg, med 10 kronor per månad för befattningshavare i de s. k. icke ny-lönereglerade verken och 8 kronor per månad för befattningshavare i de ny-lönereglerade verken, dock att bottenlägg och barntillägg tillsammans ej må uppgå till högre belopp än det procentuella tillägget för motsvarande tid.

3) Uppgår avlöningen för befattningshavare i icke ny-lönereglerat verk till mera än 620 kronor i månaden samt i ny-lönereglerat till 750 kronor i månaden, utgår å den del av avlöningen, som överstiger nämnda belopp, icke dyrtidstillägg.

Stockholm den 22 januari 1925.

Arvid Thorberg.

A. J. Bärq.

C. Winberg.
Teodor Julin.

Avskrift.

Bilaga A.

Till Konungen.

Statstjänarnas centralorganisation uppdrog vid sitt representantskapsmöte åt undertecknad styrelse att framföra följande önskemål i fråga om det förslag till dyrtidstillägg för befattningshavare i statens tjänst, som av Eders Kungl. Maj:t kommer att föreläggas 1925 års riksdag.

De principiella grunder för dyrtidstilläggs utbetalande, som fastställdes av 1923 och 1924 års riksdagar, inneburo ett frånträdande av de principer, som av föregående riksdag fastställts. Samtidigt slog också riksdagen fast, att det icke fanns några sociala synpunkter, som kunde tala för, att den sämst avlönade befattningshavaren borde tillerkännas en något högre procentuell kompensation, trots att den allmänna kompensationsgraden samtidigt ytterligare försämrades.

Denna förändrade åsikt, som riksdagen då ansåg rättfärdig, innebar att slopa bestämmelsen om, att ett högre procenttal skulle utgå på ett visst belopp, vilket låg på botten av avlöningen, och i stället bestämma, att dyrtidstillägget skulle utgå med samma procenttal å hela de avlöningsbelopp, varå dyrtidstillägg utgår. Att ett sådant beslut skulle kunna anses rättvist, anse vi oss böra på det kraftigaste bestrida. Redan beslutet om, att dyrtidstillägget utgår å ett upptill begränsat belopp, innebär ju en tankegång, som måste utmyнна uti, att dyrtidstillägget icke innebär ett blott och bart reglerande av penningvärdet, utan i stället utgör ett lönetillägg för att kompensera befattningshavarna för de stegrade direkta levnadskostnaderna, eller med andra ord skapa en möjlighet för de lägst avlönade statstjänarna att kunna existera under nuvarande dyrtid.

I den motion, som ingavs till 1924 års riksdag av ett stort antal riksdagsmän från såväl riksdagens första som andra kammare, yrkades på, att ett fast tillägg utöver nuvarande dyrtidstillägg borde utgå, till ett belopp av 8 kronor per månad till befattningshavare i nyreglerat verk och 10 kronor per månad till dylik i oregerat, dock med en viss begränsning av samma lag, som nu gäller med avseende på barntillägget. Ifrågavarande yrkande innebär enligt vår åsikt en mycket blygsam begäran om att en ringa grad av rättvisa måtte vederfaras de lägst avlönade befattningshavarna, vilka dock vid jämförelser med det största antalet likställda arbetstagare å den privata arbetsmarknaden och i all synnerhet de kommunalanställda visa sig stå i en sämre löneställning, vilket särskilt framträder, då jämförelser göras med de extra befattningshavarna i statens tjänst.

Detta framträder synnerligen starkt mot bakgrunden av, att denna senare grupp av befattningshavare blir allt större, beroende på den begränsning av de ordinarie befattningshavarnas antal, som alltjämt äger rum.

Nuvarande hänsynslöst uppdrivna hyror kräva en så stor anpart av de lägst avlönades löner, att existensmöjligheterna för dessa te sig allt tröstlösare. Härtill kommer, att livsmedelsprisen åter visa tendenser till att kraftigt gå uppåt. På den privata arbetsmarknaden måste arbetsgivarna också i de flesta fall gå med på löneförhöjningar, vilket gör, att den skillnad, som redan förut varit till nackdel för statens lägst avlönade befattningshavare, bliver allt större.

Från vår sida har även framhållits, som ett välberättigat önskemål, att den

minskning, som är bestämd för vissa befattningshavare under 25 år, må bortfalla. Vid flera föregående tillfällen har detta önskemål med starka motiveringar framförts till såväl Eders Kungl. Maj:t som genom motionsvägen i riksdagen. De stora lönereduceringar, som de extra befattningshavarna i statens tjänst fått vidkännas, äro för närvarande så stora, att särskilt dessa befattningshavares avlöningar äro väsentligt underlägsna de avlöningar, som betalas till liknande arbetstagare i privat tjänst. Dessutom ha oftast vederbörande verk företagit reduktioner å avlöningar efter en viss åldersskala. I postverket exempelvis utgår till brevbärarebiträden en dagavlöning av kronor 4:90 efter fyllda 25 år, medan däremot de som ej fyllt 25 år blott åtnjuta kronor 4:50. Att då ytterligare göra särskilt avdrag jämväl på dyrtidstillägget måste betecknas som helt omotiverat.

Det skulle vara synnerligen önskvärt att statstjänarnas centralorganisation finge tillfälle till överläggning vid utformandet av kungl. propositionen i dyrtidstilläggsfrågan och härvid få närmare framlägga sina synpunkter och önskemål, vilka härövan endast blivt i korthet berörda.

Undertecknad styrelse får därför å Statstjänarnas Centralorganisations vägnar underdånigst hemställa:

att vid utformandet av Eders Kungl. Maj:ts proposition till 1925 års riksdag för dyrtidstilläggs utbetalande de lägst avlönade befattningshavarna må bättre tillgodoses än vad fallet är efter nu gällande grunder, vilket bäst torde kunna ske genom att Kungl. Maj:ts proposition upptoge som förslag till riksdagen de ändringsyrkanden ifråga om statstjänarnas dyrtidstillägg, som frambars bl. a. av herr Sigfrid Hansson i motion nr 201 d. å. i riksdagens första kammare;

att den bestämmelse, som föreskriver minskning av 10 proc. å dyrtidstillägget för befattningshavare under 25 år, må bortfalla;

att representanter för Statstjänarnas Centralorganisation må beredas tillfälle till överläggning med herr Statsrådet och chefen för finansdepartementet vid utformandet av proposition till 1925 års riksdag i fråga om dyrtidstillägg till statens befattningshavare. Stockholm den 7 november 1924.

För Statstjänarnes Centralorganisation.

G. Mattelin

Edoff Andersson

Hj. Molin

Emil Andréé

Ernst Klasén

Vidimeras:

Ernst Klasén.

Avskrift.

Bilaga B.

Till Konungen.

Ehuru innevarande års riksdag vid fastställandet av grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst icke ansåg sig kunna följa Kungl. Maj:ts förslag, som avsåg en ytterligare beskärning av ifrågavarande tillägg utöver vad de av 1921 och 1923 års riksdagar företagna försämringarna av grunderna för dyrtidstillägget innebar, fann riksdagen å andra sidan ej heller skäl föreligga att bifalla inom riksdagen väckta motioner avseende ytterligare förbättringar av ifrågavarande dyrtidstillägg.

Då vi nu anse oss böra påkalla Eders Maj:ts uppmärksamhet åt frågan om dyrtidstillägg åt den personal undertecknad organisation representerar, torde det icke vara nödvändigt att närmare redogöra för denna frågas behandling och avgörande från ett tidigare stadium än då man såsom lämpligt och ändamålsenligt ansåg, att dyrtidstilläggen borde fastställas med hänsyn till den genom Kungl. Socialstyrelsen statistiskt bevisade stegringen eller sänkningen av levnadskostnaderna. Från år 1919 genomförde nämligen riksdagen ifråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst en ny princip fotad på den s. k. glidande skalan, och ehuru statens befattningshavare däri-genom icke erhöilo full kompensation för de stegrade levnadskostnaderna, protesterade man icke i någon större utsträckning mot den föreslagna och sedermera tillämpade principen för dyrtidstilläggens beräkning, enär man hoppades att gottgörelsen för penningevärdets fall skulle bliva beroende av den objektiva undersökning, som gång efter annan företogs av socialstyrelsen. Av allt att döma synes också riksdagen vid fastställandet av den nya principen hava utgått ifrån dels det rättmätiga i dyrtidstilläggens avvägande med hänsyn till levnadskostnadernas föränderlighet och dels en allmän önskan att varje år bliva befriad från annan befattning med frågan än ett formellt anvisande av medel för täckande av de utgifter, som vore förbundna med den en gång beslutade principen. Om man sålunda utgår ifrån vad som blivit oemotsagt, nämligen att statens befattningshavare långt senare än flertalet andra löntagaregrupper erhöilo vederlag för den av världskriget framkallade prisstegringen, får man också anse såsom berättigat och fullt motiverat, då statens befattningshavare hävdade den uppfattningen, att icke dyrtidstilläggen skola beskärmas utöver vad som betingades av en sjunkande levnadsindex.

Emellertid ha genom de av 1921 och 1923 års riksdagar företagna försämringarna av grunderna för dyrtidstillägget sådana reduceringar i de lägst avlönade befattningshavarnas löneförmåner företagits, att förutsättningarna för den glidande skalans rättmätighet såsom löneregulator i betydlig mån rubbats, och kvar stå inga andra bärande principer, då det är fråga om fasthållandet av statstjänarnas dyrtidstillägg, än statsmakternas mer eller mindre objektiva bedömning och skäligheten av detta tillägg med hänsyn till statens finanser. De lägre statstjänstemännens löneställning är allt annat än lysande, men ändock envisas man med att i den offentliga diskussionen tala om så kallade politiska löner, då det kan påvisas, att den lägre järnvägspersonalens löneställning med de företagna reduceringarna av grunderna för dyrtidstillägget blivit sådana, att de icke fylla det minimibehov för levnadsstandard, på vilket även de lägre befattningshavarna vid statens järnvägar ha rätt att göra anspråk. Vi tillåta oss framhålla, att, då man på en järnvägsman ställer nog så höga krav ifråga om kompetensfordringar för tjänsten, man också i någon mån bör värdesätta detta, när det är fråga om fastställandet av denna personals

löner. Man får ej heller förbise och lämna obeaktat, att järnvägstjänsten är synnerligen oregelbunden och förlagd till alla tidpunkter på dygnet, att denna personal har sig ålagd tjänstgöring å sön- och helgdagar samt att vid statens järnvägar natttjänstgöring förekommer i stor utsträckning och att ansvaret för trafiksäkerheten även påvilar den lägst avlönade personalen. Man torde under sådana förhållanden icke kunna komma ifrån annat än att en järnvägsman, även i stationskarlsställning, är en inom sitt yrke kunnig och förfaren man, vilken bör erhålla en avlöning, som betingas av den utbildning han måst förskaffa sig, och det ansvar, som är förenat med hans anställning och som icke kan eller får suddas ut av alla dem som påyrkat, att denna yrkesgrupps löner skola till varje pris bringas ned under existensminimum.

Vid nu angivna förhållande är det påtagligt, att statsbanepersonalen icke kunnat finna det vara med billighet och rättvisa förenligt, att då riksdagen år 1919 förutsatte, att dyrtidstilläggen därefter skulle utgå efter Socialstyrelsens kvartalsvis offentliggjorda levnadskostnadsindex, grunderna för detta tillägg därefter så väsentligen försämrats, varför den också förmenar sig vara i sin fullgoda rätt att i någon mån kräva ett återställande av de grunder för detta tilläggs utgående, som av 1919 års riksdag beslutades. Om detta nu främst av statsfinansiella skäl icke anses vara möjligt så borde dock statsmakterna icke förbise, att de lägre befattningshavarnas löneställning är så prekär, att man från statens sida har all anledning att förbättra deras löneinkomster. Detta kan givetvis ske på olika sätt och med tillämpande av olika principer. Då emellertid från statsmakternas sida man strävat efter största möjliga enkelhet vid uträkningen av dyrtidstilläggen, synes det oss, som om man i likhet med vad som i motion vid 1924 års riksdag påyrkades kunde vid sidan av nu gällande grunder tillföra de lägst avlönade befattningshavarna ett s. k. fast tillägg, eller ett återställande av den princip, som gällde under år 1918, då den s. k. grundplåten utgick. Detta fasta tillägg torde dock lämpligen böra fastställas till ett visst belopp per månad.

I de nuvarande dyrtidstilläggsbestämmelserna har också en gränsskillnad uppdragits mellan de befattningshavare som uppnått 25 år och de vars ålder ligger därunder, en olikhet och en orättvisa mot vilken personalen vid kommunikationsverken ständigt och jämt reagerat. Denna olikhet ifråga om grunderna för dyrtidstilläggens utgående bör sålunda nu kunna bortelimineras, detta så mycket mera, som ett bifall till denna hemställan numera ej kan medföra så synnerligen stora ekonomiska uppoffringar från statens sida, eftersom personal under 25 år i stor utsträckning avskedats under de senare åren, vadan antalet av dylika befattningshavare torde vara förhållandevis litet.

Under hänvisning till vad här ovan anförts, få vi hos Eders Kungl. Maj:t hemställa, att Eders Kungl. Maj:t vid utarbetande av proposition till 1925 års riksdag angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst måtte i nu gällande bestämmelser föreslå den ändringen, att ett lämpligt avvägt s. k. botten tillägg må utgå till de lägst avlönade befattningshavarna i statens tjänst samt att den bestämmelse, som stadgar att dyrtidstillägget skall minskas med en tiondel för befattningshavare, som icke uppnått 25 års ålder, helt utgår.

Stockholm den 18 december 1924.

Underdånigst.

För Sv. Järnvägsmannaförbundets Styrelse:

Albert Forsslund

Axel Löfgren.

Vidimeras:

E. Lindberg.